

Kun Árpád

Megint hazavárunk

Regényrészlet

A Gare de l'Esten a pár száz méter hosszú szerelvény a szokásos vágányon állt, a Bécsig közlekedő hálókocsi, mint mindig, egészen elöl, ahol néhány sínre szűkül össze a pályaudvar, és a la Fayette utca felüljáróként ível át az áramvezető huzalok fölött.

Tudtam, hogy utoljára járok Franciaországban mint álmunkanélküli, mivel ősszel, miután ki fog derülni, hogy nem hívtak be Brüsszelbe a következő vizsgafordulóra, a jogosultságom meghosszabbításához köteles lennék bejárni egy helyi átképzésre, egyszerűen a későbbiekben már nem fogom tudni fenntartani a Bordeaux-ban élés látszatát, ami azt is jelenti, hogy el fogom veszíteni zsiros francia munkanélküli-segélyemet. Ezért azt gondoltam, utoljára megjutalmazom magam: kivételesen vetett ágyban töltöm az utazás éjjelét. Az osztrák hálókocsi-kalauz bólogatott, hogy ad egy helyet, majd fontoskodva hozzátette, csak egyetlenegy maradt neki, mert egyébként elárastották az amerikai turisták, és telt háza van. Elkérte az útlevelemet és a vonatjegyemet, ami utóbbit, nagy megkönnyebbülésemre, nem vizsgálta meg, csak a célállomásra vetett egy futó pillantást, majd hanyag mozdulattal becsúsztatta mindkettőt egy fakkba a már ott tornyosuló útlevelek fölé. Amikor megkérdeztem, nem kaphatnám-e vissza a papírjaimat, furcsállkodva végigmért, majd megértve, hogy első alkalommal utazom hálókocsiban, elmagyarázta, hogy azokat neki kell őriznie és alkalomadtán „a hivatalos szerveknek” bemutatnia ellenőrzésre, hogy én háborítatlanul aludhassak. Miután lerendeztük a fizetést, előrement a raktárba, hogy pokrócot, párnát és ágyneműt vegyen elő. Mélyet sóhajtván indultam utána, próbálván elhessegetni a rémképet arról, ahogy a kalauz és „azok a bizonyos hivatalos szervek” a hamis román vonatjegyem fölött összehajolva gyanút fognak.

Az amerikai turisták fülkéiben zajlott az élet. Zengett a folyosó a harsány beszélgetéstől, a zajt röhögések és felkiáltások tarkították. Az egyik ajtót nagy robajjal rántották felre, amikor odaértünk, és valamilyen közös móka részeként ki próbálták lökni a fülkéből az egyik társukat, aki hordóhasával először nekিপasszírozta a kalauzt az ablaknak, majd hangos sorry-felkiáltásokkal utat nyitott nekünk. A tumultusból kiérve a végé előtti utolsó fülszintje szinte kihaltnak tűnt. Csak amikor benyitottunk, derült ki, hogy ketten is ülnek benne. A kalauz készségesen elmondta mindhármunknak címezve, hogy a hiányzó negyedik utas majd csak a határ előtt, Strasbourgban száll fel. Miután letette az ülésre az ágyneműmet, és lett szabad keze, megigazította a tányérsapkáját, ami a folyosói incidens óta csálén állt a fején, majd jó utat kívánva behúzta maga után a tolóajtót.

A szerelvény meglódult. A padló alól felhallatszott a kerekek csikorgása a síneken, meg-megrándult a vagonunk, ahogy átkattogott a váltón. Miután kiért a felüljáró árnyékából, és az emeletes házak graffitival borított falai távolabbra kerültek a vágánytól, elszórt a fülkében a félhomály. A késő délután maradék fényénél mindhárman az olvasnivalónk után nyúltunk. Én azt a Norvégiáról szóló útikönyvemet nyitottam ki, amelyet a Louvre alatti szuperelegáns és esztétikus bevásárlóközpont könyvesboltjában találtam fél áron, a másik utas egy számítástechnikai kézikönyvet, míg a

harmadik egy román napilap, az Adevărul aznapi példányát. Ahogy lopva szemügyre vettem őket, mindketten nagyjából velem egykorúak voltak, az Adevărul olvasója mosolygós arcú, bajszos, zömök, míg a számítástechnikai kézikönyvé nyúlánk, szeplős férfi bozontos, vörös hajjal. A bajszos zömök negyedóra alatt beleunt az újság lapozgatásába, és egy nagyrészt nekünk címzett, lemondó sóhajjal összehajtogatta. Felállt, levette a táskáját a poggyszartóról, matatott benne, majd előhúzott egy üveg konyakot. Látva, hogy mindketten franciául olvasunk, franciául fordult hozzánk ironikusan eltűzött udvariassággal:

– Megkínálhatom az urakat egy kis itallal?

Mindketten bólintottunk, de kiderült, hogy nincs mibe széttölteni a konyakot. Erre felpattantam, és, átréselve magam az amerikai turisták között, akik azóta birtokukba vették a folyosót, visszamentem a kalauzhoz. Ő nagy buzgalommal előhúzott egy oszloponyi, egymásba csúsztatott műanyag poharat. Míg leemelt hármat, és ideadta, volt időm megfigyelni, hogy legfelül a fakkban továbbra is érintetlenül hever az útlevelem a beléje csúsztatott hamis vonatjeggyel. Már fordultam volna ki az ajtón egy hálás „danke schön”-nel, amikor mézesmázos hangon utánam szól, hogy darabja két euró lesz. A sarc miatt dülva-fülva értem vissza a fülkénkbe, ahol közben a vörös hajú csipős olajbogyót vett elő a konyakhoz, mire én kicsomagoltam a sajtjaimat, melyeket eredetileg hazaszántam. Amikor felhajtogattam penészes kérgükről a nejlonföliát, az olajbogyó ecetes fokhagymaszagához a nemes rothadás átható illata vegyült.

Negyedóra konyakozás és eddegelés után kiderült, hogy a vörös hajút Jacques-nak hívják, orléans-i építészmérnök, az anyja spanyol, az apja jugoszláviai zsidó, és látogatóba utazik belgrádi nagyjához. A bajszos zömök román volt, őt Vladnak hívták, Temesvárról származott, de matematikatanárként már évek óta a portugál Évora városában dolgozott, és, mivel repülőgép-főbiája volt, második napja vonatozott hazafelé. Amikor bemutatkoztam, okosan bólintott, hogy az első magyar fejedelmet szintén Árpádnak hívták, és a nomád magyar uralkodó osztály élén ő lovagolt keresztül a Kárpátokon.

A megjegyzését feleslegesnek tartottam pontosítani, inkább évről életéről faggattam, hogy elmondhassa, mennyire jó munkahelye van az egyik ottani általános iskolában, ahol nemcsak megbecsülik, hanem a tanári karban barátnőt is talált, egy nagylányát egyedül nevelő anyukát, akivel mostanra összeköltözött és saját gyereket terveznek. Miután én is elárultam, hogy Párizsban tanultam, és Bordeaux-ban tanítottam, de jelenleg Budapesten élünk a családommal, Jacques következett. Ő azt mesélte el, hogy a szerbiai NATO-bombázások apropóján fedezte fel magának a belgrádi nagyszüleit, akik az egyik bombariadót nem hallották meg a süketségük miatt. A nagyjánya ebédkészítéssel foglalatalkodott a konyhán, neki nem esett baja, a nagyapja viszont a nappaliban ült, ahol a szomszéd házra hulló bombától úgy kilengett a kristálycsillár, hogy végül leszakadt, és agyonütötte. Ami csak első hallásra hangzik rosszul, ebben az esetben azonban egy jól etalált civil áldozatról beszélhetünk, mivel a nagyapja világegyetében a jugoszláv kommunista párt egyik kulcsfigurája volt, és nacionalista uszítóként nagy felelősség terhelte Szerbia kilátástalan helyzetéért, privátilag pedig a fia, Jacques apja sorsáért, aki az ő atyai hatalmaskodása elől menekülve disszidált annak idején Franciaországba.

Amikor néhány óra múlva a vonatunk befutott a strasbourg-i állomásra, már az én vörösboromat ittuk, és azon tana-

kodtunk, hogyan csillapíthatnánk Vlad nikotinéhségét, aki párizsi átszállása alatt az újságja mellé elfelejtett cigarettát venni, miután az Évorából hozott készleteiből kifogyott. Az már kiderült, hogy Jacques társasági dohányos, de saját cigarettája nincs, ahogy nekem meg nemdohányzóként nem volt, az osztrák kalauz pedig, ahogy elmesélte, leghőbb óhaja ellenére sem tarthat dohányárut a nemdohányzó szerelvény miatt, és az amerikai turisták közül sem dohányzott senki, sőt, amikor Vlad megkérdezte őket, kórusban oktatták ki, hogy jobban tenné, ha felhagyna ezzel a gyilkos európai szenvedéllyel. Így vált Vlad utolsó reménységévé a kalauz által beharangozott utas, aki Strasbourgban valóban beállított a fülkénkbe. Vlad kérdésére mosolyogva bólintott, hogy természetesen dohányzik. Miután feltette bőröndjét a csomagtartóba, benyúlt zakója belső zsebébe, és nemcsak valamilyen közönséges cigarettásdobozt húzott elő, hanem egy aranszínű, fém cigarettatárcát, amit elegáns poccintással felnyitott, és mindnyájunkat körbekínált. Én öt éve hagytam fel a dohányzással, élve az alkalommal, hogy a Mihállyal terhes Bori is így tett, ezért egy elhárító mozdulattal megköszöntem a kínálást, viszont Jacques és Vlad elfogadta, sőt Vlad kissé röstelkedve és utólagos engedelmet kérve három szálat is kivett, s kettőt belőlük beszorított a fülei mögé, mondván, hogy ennyivel már csak kihúzza valahogy.

A felszálló negyedik utas egy harmincas éveiben járó férfi volt, aki törekeny alkata és tejfőlös képe miatt egészen kamaszosan hatott. Kinézetének azonban furcsán ellentmondott az öltözködése, ami sötét öltönyből, fehér ingből, nyakkendőből és csúcsos orrú lakkcipőből állt, mindennek tetejébe választékkal oldalra fésült, éjfekete haját bőségesen használt brilantint tette merevvé és csillogóvá.

De a legmeghökkenőbb a francia kiejtése volt.

Párizsi diákéveimben lett egy jó barátom, François, aki francia Kanadában nőtt fel, ám az ottani sajátos „ciccegő” kiejtés csak akkor ütött át a beszédén, mint valami mellézköngye, amikor kimerült volt, egyébként szokvány franciát beszélt. Viszont ha új társaságban szóba került kanadai származása, elő szokott adni egy magánszámot, mintegy büszkeségből ősi és tiszta francia eredetére. Ez abból állt, hogy mindenkit emlékeztetett a Napkirály, XIV. Lajos leghíresebb aranyköpésére: „Az állam én vagyok.” Miután elmondta a mondatot mai kiejtéssel, elismételte úgy is, ahogy azt annak idején szerinte maga a Napkirály mondta, majd végül közölte, hogy ez a kiejtés nagyjából megfelelt annak, ahogyan Francia-Kanada egyes erdömélyi falvaiban máig beszélnek azoknak a telepeseknek az utódai, akik éppen a Napkirály uralkodása alatt hajóztak át az Atlanti-óceánon.

Nos, a negyedik utas a Napkirály háromszáz évvel korábbi kiejtésével beszélt, ráadásul ódivatú választékossággal és nyelvtani szerkezetekkel. Amire nem lehetett magyarázat, hogy egy eldugott kanadai faluban nevelkedett, mivel a fülkébe való belépésekor szertartásosan lekezelt külön mindegyikünkkel, bemutatkozott, hogy Ibrahimnak hívják, és hozzátette, hogy egyébként „Konstantinápolyban vala lakása”, vagyis hogy valódi isztambuli török.

Ibrahim öskövületszerű nyelvezetén csak én ámultam el, a francia anyanyelvű Jacques műszaki beállítottságú eszének elég volt, hogy értette, besorolva őt a furán beszélő külföldiek közé, Vladnak pedig időnként vissza kellett kérdeznie.

Cigarettaosztás után széttöltöttük a maradék vörösborot, és csalódottan láttuk, hogy csak néhány csepp jut mindenkinek. Erre Ibrahim közölte, hogy „ezt a nyavalyát is tudja orvosolni”, és előhúzott a csomagjai közül két jellegzetesen hosszú nyakú, zöld üvegpalackot, amilyenbe az elzászi gewürztraminert töltik.

Amikor kiléptünk a fülkénkből, a közben elázott amerikaiak

kórusban köszöntöttek minket, fülsiketítő hip-hip, hurrát! üvöltve felénk, majd látva, hogy menekülőre fogjuk, harsogva röhögtek saját humorukon. A folyosói lengőajtó túl oldalán elcsendesült a láрма, újra értettük egymás szavát, és amikor megálltunk a vécé előtti, védett zugban, úgy éreztük, hogy a béke szigetére értünk.

– Ezt a sarkot a Jóisten is cigizésre teremtette – jelentette ki Vlad, miközben tüzzel kínálta Ibrahimot és Jacques-ot, majd rágyújtott maga is.

– A tervezőmérnök nem biztos – mormolta Jacques, és egy hosszú slukkot élvezettel bent tartva, körbepillantott.

– Tábla mindenesetre nincs, hogy tilos lenne a dohányzás – mondta, miután végül kifújta a füstöt.

Kinn, a sötétben egy reflektorral kivilágított, mértani rendezettségű baden-württemgergi gyártelepek vonultak el, majd néhány vágánnyal arrébb a tehervagonok emeletes platóján vadonatúj személyautók sorakoztak több száz méteren keresztül. A közeli lámpák süvítve suhantak el az ablaküveg túloldalán, míg a távoliak percekig csillogtak benne, mígnem egy szórakozónegyed színes izzói villogtak, elektromos zene zaja szűrődött be, majd a fénykavalkádból kiemelkedett az Eiffel-torony építődaru nagyságú mása, melynek szögletes körvonalait fényfűzerek rajzolták ki.

A vonatúgás miatt mindegyikünk hangosabban beszélt, össze kellett hajolnunk, hogy megértsük egymást. Ibrahim a Napkirály kiejtésével, ódivatú fordulatokkal elmesélte, hogy Törökországban hivatásos zsoké volt, de egy baleset után nem folytathatta a versenyzést, és pár hónapja franciaországi unokatestvére beszerezte egy Strasbourg-környéki istállóba, ahol a csutakolás mellett sétalovaglást oktat a fiataloknak, és most azért kell hazautaznia Isztambulba, hogy a munkavállaláshoz hiányzó török papírjait tűzön-vízen át előteremtse, és, ha már otthon van, elhoz még két pár lovaglósizmát meg a kedvenc ostorát.

Csattanva kivágódott a folyosó felőli lengőajtó, és a vécé előterében feltűnt egy rövidre nyírt hajú amerikai lány. Amikor jóindulatúan vigyorogva utat nyitottunk neki, ő ránk se nézve bemasírozott a vécébe, miközben látványosan legyezte a cigarettafüstöt, majd a bezárt ajtón keresztül hallani lehetett, hogy hangosan köhög. Kifelé jövet, a vécéöblítő sisterségével a háta mögött, mintha üldöznék, átrohant közöttünk, vissza a folyosóra. Egy perc sem telt bele, és annyi amerikai nyomult be a vécé előtti előtérbe, hogy hirtelen úgy álltunk egymáshoz nyomódva, mint a heringek.

– Miért akartok ti minket meggyilkolni? – szegezte nekünk a kérdést az egyikük.

– Nem akarunk benneteket meggyilkolni – jelentette ki Jacques tárgyilagosan, a lehető legnyugodtabb hangon.

– Tényleg? Akkor miért fűjjátok most is a pofánkba a füstötöket?

– Figyelj már – fortyant fel Vlad. – Mi itt vagyunk, ti meg az előbb ott voltatok. Akárhogy nézem is, az egy másik légtér.

– Igen? És azt megmondanád, hol a picsában hugyozunk?

– A vagon másik vége miért nem jó nektek? Ott is van klotyó.

Vlad még belefogott egy kelet-európai kiselőadásba a klasszikus demokrácia alapszabályáról, hogy ami nincs megtiltva, azt szabad, márpedig az utolsó „Tilos a dohányzás”-tábla a folyosón található, ezért a lengőajtó innenső felére természetesen nem vonatkozhat, de az amerikaiak rá se „bagóztak”, egyszerűen lefoglák, és kiszedték az ujjai közül az égő csikket. Jacques magától odaadott nekik az övét, a csikkeket beledobták a vécékagylóba, és

megnyomták az öblítő gombját. Vlad ekkor baszdmegezve lökdösődni kezdett, de Jacques eléje állt, és testével elszigetelte az amerikaiaktól. Ibrahim, aki velem együtt nem elkövetőnek, csak cinkostársnak számított a gyilkossági kísérletben, mivel az amerikai benyomulás pillanatában véletlenül ő sem tartott égő cigarettát a kezében, belekarolt a másik tábor legdühösebbjébe, és behízalgó stílusban azt mondta, miközben finoman húzni kezdte őt vissza, a folyosó felé:

– Gyertek, srácok, beszéljük meg ezt a dolgot. Biztos van megoldás.

Miközben az amerikaiak visszavonultak Ibrahimmal a folyosóra, mi a harmonikaátjárón átmentünk Jacques-kal a szomszédos vagonba az ottani végé előterébe, magunkkal vonszolva Vladot, akit sikerült lassan lecsillapítanunk szép szóval és egy újabb adag gewürztraminert diktálva bele. Amikor levette a füle mellől a betárazott cigarettát, és dohogva csak azért is rágyújtott, bólogattunk, hogy ennél helyesebben tényleg nem cselekedhetne. Negyedórára rá felbukkant Ibrahim, de csak egy villanásnyira, azzal, hogy az amerikaiak üzenik, szent a béke, és ebben a másik vagonban kedvünkre gyilkolhatjuk magunkat és egymást, a pokolba vezető utunkat pedig ezzel akarják kikövezni: és Vlad kezébe nyomott egy üveg whiskyt.

– Ezt pediglen én adom – mondta, és az egész cigarettatárcáját átnyújtotta. – A tengerentúliakkal együtt úgysem pöf-fenthetek rá.

München után kiürült a whiskys üveg. Jacques és én, akik még döntésképesnek éreztük magunkat, elhatároztuk, hogy visszamegyünk a fülkénkbe, és lefekszünk. Imbolyogva felcihelődünk a földről, ahova közben lecsúszunk, majd visszahajoltunk Vladért, aki a whisky nagyobbik részét benyakalva ilyen nehéz mutatványra már nem volt képes. Közös erővel húzni kezdtük, de félúton mi magunk is elvesztettük az egyensúlyunkat, és liszteszsákokként egymásra omoltunk. Többszöri próbálkozás után rájöttünk, hogyan támasszuk meg magunkat a falnál, ezzel a technikával végül mégis felrágattuk Vladot, miközben nagyokat röhögve azt cifráztuk – végtelenül szellemesnek gondolva magunkat –, hogy ki kinek a nyakába fog mindjárt belehányni. Amikor végre nekiindulhattunk, Vlad hevesen csóválni kezdte a fejét, hogy rossz felé megyünk, putaine, nézünk csak meg a menetirányt. Igaza volt. A vonat haladása szerint a fülkénknek tényleg az ellenkező irányba kellett volna esnie. Egy pillanatra mindketten elbizonytalanodtunk Jacques-kal, nem értettük ezt a 180 fokkal elfordult világot, de végül nekem, aki jó néhányszor megjártam már a vasútvonalat, bevillant, hogy a müncheni főpályaudvaron az ütközőhöz áll be a szerelvény, és a másik végére kapcsolják rá a mozdonyt. Vagyis az expressz menetiránya megfordul. A magyarázatomra Jacques vörös üstökével melán bólogatott, de Vladnak továbbra sem stimmel valami, csak azt nem tudta megfogalmazni, micsoda. Még bent a fülkében is rosszállóan ingatta a fejét, amikor Ibrahim alá, aki már az emeleten aludt, bedöntöttük az ágyba.

Jacques felmászott fölém, és, mint akit fejbe vertek, elaludt, miközben én még csak a cipőmet rúgtam le magamról. Közben Vlad is már vízszintbe helyezte magát, de nem szűnt meg motyogni valamit románul ott szemben. Később franciára váltott, de még akkor is azt hittem, hogy már ál-mában beszél. Lassan fogtam fel, hogy engem kérdez.

Még a hármastársalgás legelején, az első kerty konyak után dicsérte a franciatudásomat, amire én udvariasságból

visszadicsértem az övét, bár elég gyatrán fejezte ki magát, és az külön szórakoztató volt, hogy portugáliai tartózkodása miatt ugyanúgy törte kerékbe a franciát, ahogy a párizsi portugál házmesterek. A dicséretét végül azzal egészítette ki, hogy nincs az a tipikus akcentusom, ami minden egyes magyarnak. A hangsúlyából valami ködös előítéletet véltem kiérezni a magyarokkal szemben, de inkább nem firtattam a dolgot. Az este folyamán azután kibontakoztunk személyiségünk teljes, bonyolult pompájában, mint két jóra való, iskolázott, európai fehér ember, és már el is felejtettem, hogy két olyan nemzethez tartozunk, amelyiknek a másiktól mindig ugyanazok a szomorú közhelyek jutnak az eszébe. Minden gyanútlanúságom ellenére most mégis a következő kérdést hallottam ki a portugál akcentusú, francia nyelvű, részeg motyorászásból:

– De azért azt te is elismered, hikk!, ugye, hogy Mátyás király, hikk!, román volt?

Jacques-kal, akinek volt ilyesfajta érdeklődése, a NATO-bombázások kapcsán megvitattunk súlyos történelmi kérdéseket, és én a kelet-európai bajokat boncolgatva igyekeztem úgy fogalmazni, hogy tekintettel legyek Vlad román érzékenységre, aki egész végig némán, de figyelmesen hegyezte a fülét, és amikor egyszer bátortalanul hozzászólt valamit, abból közvetetten az is kiértékelődött, hogy a kérdéskörben abszolút tekintélyünk lett a szemében. Most, miután megcéloztam gombócba gyúrt zoknimmal a cipőmet, de mellélőttem, és a zoknim begurult az ülés alá, a kérdéstől meglepve felpillantottam. Vlad előbb még homályos tekintete kitisztulni látszott, a mélyén őszinte bizalom csillogott. A szűk hálófülke falai hatalmas buborékká tágultak, több száz, ha nem ezer éves történelmi távlatba helyeződünk bele, ahogy részegen szuszogva farkasszemet néztük. Vlad a nomád magyar uralgó osztály által sanyargatott oláh pásztor alázatosságával várta a válaszomat.

Az a Mátyás király, aki jobbágnak öltözött nem átal rönkfát rakodni a macskaköves kolozsvári utcán, hogy majd igazságot tegyen a hatalmaskodó bíróval szemben, kisgyerekkorom egyik kedvenc hőse volt. Bár sokkal később fél füllel hallottam valamit, hogy Matia Corvinként, ahogy Vlad is nevezte portugálos franciájában, létezik egy román alak-mása. Ezt a Matia Corvint nem ismerhettem, de feltételeztem, hogy a kis Vladnak ugyanolyan fontos lehetett valamikor, mint nekem az én igazságos Mátyás királyom. Ronda dolog lett volna tölem, ha megpróbálok egy gyerekkori ábrándot szétfoszlatni.

– Elismerem, kedves Vlad, hogy Matia Corvin román volt.

Még hozzátettem románul azt, amit egy telefonfülke mellett várva hallottam hajdan a kolozsvári főpostán. Mindörökre megjegyeztem, pedig a pontos értelmének sohasem jártam utána, de a hangsúlyból, amivel a telefonáló, óriás mellű asszony terápiás jelleggel mantrázta a fekete bakelit kagylóba, arra következtettem, hogy ideillik:

– Sigur că da.

Vlad szép, dióbarna szeme felragyogott, mielőtt lehunyta volna. Vítte magával álmába a válaszomat, hogy a következő pillanatban már ugyanolyan részegen hortyogjon, mint Jacques és Ibrahim, és ahogyan, nem sokkal később, feltehetőleg én is

